Hassan Blasim - Una Krizmanić Ožegović

Bog 99

Vratio sam se Cioranu, točnije, prevođenju njegova djela Civilizirani čovjek: Portret. Mislim da nitko od nas pisaca na arapskome jeziku ne propituje manjkavosti i paradokse ovoga našega slučajna postojanja tako realistično i pronicljivo kao ovaj Rumunj, do grla u tako nesvetim vodama.

Preveo sam Finsku rapsodiju Johna Ashberyja. Dugo sam se s njom borio. Ovaj veliki pjesnik doista sjajno radi dvije stvari koje volim: u jeku stvaranja ne razmišlja o čitateljima i dijeli nekoliko zajedničkih točaka s Cioranom.

Dragi Hassane,

Prije više od deset godina odrekla sam se duhana, što znači da sam se riješila navike i više mi ne nedostaje nakon jutarnje kave! Ipak, nove navike utabale su svoje puteve u mojoj dnevnoj rutini. Naravno, većinom su to bezazlene navike, neke su čak i blagotvorna i ugodna uživancija za nekoliko vidova fragmentirana bića poput mene (Pascal je ponudio generalizaciju i usporedio čovjeka s mislećom trskom koja drhturi na vjetru). Sjedim dugo pred kompjuterom, koji mi je odan poput psa. Također sam mu zahvalna jer je postao svilena vrpca koja me vuče prema onima koje volim. Ne želim da ovaj uvod bude sentimentalan. Davno sam se povela za savjetom Alberta Camusa: Ne bismo trebali biti previše emocionalno angažirani, trebamo samo bilježiti stvarnost situacije. Sada ti pišem iz navike, kao što sam nekada davno pušila, i to u tolikoj mjeri da sam primorana podijeliti s tobom svoj dnevni raspored pisanja.

Veliki pozdrav.

YouTube Man i muhe

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/2.14.lt.3

Prije nego što sam otišao do zelene tržnice da se nađem s prodavačem sokova, posjetio sam tržnicu Al-Ghazal i hodao onuda preko sat vremena. Al-Ghazal, dobro poznato mjesto usred Bagdada, specijalizirano je za prodaju raznih vrsta kućnih ljubimaca, uključujući zmije, akvarijske ribe i neke rijetke vrste ptica, kao i hrane za životinje. Tržnica je izgrađena za vrijeme otomanske vlasti i tada je služila za trgovinu pređom ili ghazalom. Na njoj se nalaze džamija i muški karmelićanski samostan. Nakon američke invazije tržnica je bila meta brojnih terorističkih napada, ali unatoč sigurnosnoj situaciji, svakoga je petka, kao i uvijek, otvarala svoja vrata. Pretrpjela je sljedeće terorističke napade: eksplozije dvije bombe skrivene u torbama od kojih je poginulo četvero ljudi; minobacački napad u kojem je poginulo troje ljudi; eksplozija bombe skrivene u kavezu za ptice od koje je poginulo petnaestoro ljudi; pohod nepoznatih napadača koji su ubili trinaestero ljudi; eksplozija bombe u kojoj je smrtno stradalo 46, a ranjeno 80 ljudi.

Mnogi znaju za videe čuvenog i obožavanog YouTube Mana, ali samo ga nekolicina poznaje u dušu. Bili smo zajedno u zatvoru i dijelili ćeliju. Otamo sam otišao prije tri mjeseca i završio u zatvorskoj bolnici. Liječnik mi je dijagnosticirao rak pluća. Život je pun šokova i samo nam deluzije pomažu da prihvatimo njegovu okrutnost i čudnovatost. YouTube Man je to rekao. Mislim da ga je od malih nogu strah od života i drugih ljudi tjerao da se skriva u neobičnim igrama koje je izmišljao, a onda jednakom brzinom i uništavao. Dosada je bila neprijatelj njegove kreativnosti.

Prelazim dva kilometra svakoga jutra gurajući kolica sa sokovima od svoje kuće do tržnice. Kad u sokovniku radim sok, obuzme me veliki mir. Sokove kupuju mušterije i drugi prodavači koji sahnu na zvizdanu. Dok znojavi i žedni srču sok, zahvaljuju Bogu i mole ga da im nekim čudom poboljša život. Bio sam u zatvoru jer sam primio mito dok sam radio u Ministarstvu trgovine. Izašao sam iz zatvora bez prebijene pare u džepu i morao sam nekako nadoknaditi petogodišnje izbivanje od obitelji, supruge i djece, koja su u međuvremenu odrasla i pohađala fakultet. Šogor mi je pomogao kupiti ova kolica za sok. Jedino o čemu sanjam jest da ne umrem dok nisam upio posljednju kap bijesa svoje obitelji, koja je toliko patila zbog moje nepromišljenosti. Slika mog prijatelja YouTube Mana gotovo mi je uvijek na pameti. Ne mogu reći da nisam bio sretan u njegovu društvu, jer je bio tako poznat i omiljen, čak i dok je bio zatvoru. No, meni je YouTube Man bio učitelj koji mi je spasio život. Toliko sam toga od njega naučio: kako biti zadovoljan svojim životom i cijeniti vlastitu maštu

u usporedbi s maštom mnogobrojnih zatvorskih žohara. „Život je dar, divan srh, bilo u tebi, bilo u žoharima“, rekao je. „Srh u zatvoru, ili srh na slobodi, sve je to isto. U životu, razlika između srha jednog i drugog igrača samo je u mašti.“ Njegove riječi i dandanas mi odzvanjaju u glavi.

Dobro se prilagodio životu u zatvoru.

Nije uvijek bilo tako. Tijekom prvih nekoliko mjeseci mnogo je patio zbog svoje ovisnosti. Bio je dugogodišnji ovisnik o YouTubeu, koji je odjednom nestao iz njegova života. Rekao sam mu da je zatvor leglo korupcije i da, ako se dokopa novca, može dobiti mobitel i ponovno imati pristup internetu i YouTubeu. Tada se nije doimao ni mudrim ni sposobnim da energijom kojom zrači utječe na druge. Lišen svoje droge, YouTubea, bio je potpuno izgubljen. No, čim je ponovno imao pristup, YouTube Man postao je duša i srce zatvora. Čak su ga i nasilnici poštivali i nisu ga dirali. Njegova sestra Nagham nikad ga nije prestala posjećivati. Poslije samo tri mjeseca u zatvoru odlučio je objaviti snimke svih pljački koje je počinio tijekom pet godina. Čuvao je sve snimke na USB-u i rekao sestri gdje se nalazi. Zamolio ju je da umjesto njega otvori kanal na YouTubeu. Nije strahovao što će snimke biti objavljene. Sve je već priznao policiji. Za samo tri mjeseca njegov kanal na YouTubeu, koji se zvao Muhe, postao je nevjerojatno popularan. Za godinu dana bio je poznata ličnost, spominjalo ga se u novinama, na društvenim mrežama i televiziji. Ljudi su stali na njegovu stranu i stekao je brojne obožavatelje. Slali su mu poruke i posjećivali ga u zatvoru. Kad su obožavatelji saznali za njegove probleme u zatvoru, donirali su mu novac i YouTube Man dobio je ono što je trebao. Potplatio je zatvorske čuvare, koji su također postali njegovi obožavatelji, nabavio iPhone i pretplatu na internet, pa nastavio šmrkati svoju virtualnu drogu.

Bio si desna ruka YouTube Mana i njegov bliski prijatelj.

Nakon diktatorova pada njegov se život promijenio. Američka invazija bila je odgovorna za duboke podjele u iračkome društvu. Neki ljudi radosno su je prihvatili kao oslobođenje, dok su se drugi ljutili i smatrali je okupacijom. Diktatorov spomenik razbijen je na komade, kao i cijela zemlja. Nastale su etničke, vjerske i sektaške podjele te izbili žestoki građanski ratovi. Logiku, mudrost i suživot zamijenili su mržnja, noževi i meci. Zemlja ionako nije bila u središtu pozornosti YouTube Mana, ni prije okupacije ni poslije oslobođenja. Povukao se u sebe, introvertiran, pametan i miroljubiv. Kao što znate, za vrijeme diktature nismo imali internet. Međutim, kad smo dobili

internet, to je bio najdragocjeniji poklon za YouTube Mana. Kad je otkrio YouTube, kao da je otkrio smisao života.

YouTube Man bio je jedino muško dijete u obitelji sa šest kćeri. Budući da je bio najmlađe dijete, razmazili su ga, iako su bili siromašni. Nakon srednje škole upisao je geografiju na Učiteljskom fakultetu. Odjednom je odlučio otići od kuće. Njegovoj obitelji to je bio veliki šok. Ogradio se od njihove ljutnje i tuge i odlučio živjeti sam. Uselio se u jeftini pansion u Ulici Rashid. Glavna prepreka bila mu je zaraditi dovoljno novca da može preživjeti. Jednom mi je rekao da bi napustio studij geografije da mu nad glavom nije visjelo služenje vojnoga roka. Na početku je spajao kraj s krajem čisteći pansion u kojem je stanovao. Svakoga petka YouTube Man išao je na tržnicu Al-Ghazal, koja se nalazila blizu njegova pansiona. Redovito posjećujući tržnicu, shvatio je da se većina prodavača i njihovih mušterija žali na visoku cijenu hrane za životinje. Najviše su gunđali trgovci pilićima. Pilići su morali narasti kako bi prodavači mogli zaraditi na jajima i mesu. Iz nekog razloga problem hrane za piliće ostao mu je na pameti. Jedne večeri njegov ga je susjed iz pansiona, inače Egipćanin, pozvao na večeru i piće. Egipćanin, koji je godinama živio u Iraku i radio kao građevinar, skuhao mu je gulaš od bamije i zečetine. Popili su dvije boce džina i YouTube Man se toliko napio da je povratio zečetinu. Naposljetku je Egipćanin morao pozvati hitnu.

YouTube Man je rekao: „Dok sam ležao u kolima hitne pomoći, prisjećao sam se svoga djetinjstva. Majka je na krovu zgrade držala piliće. Zabavljao sam se stavljajući si piliće u krilo i ubijajući muhe koje su zujale oko mene. Pilići bi požderali mrtve muhe. Čim su me dovezli na hitnu, domislio sam se da ću na tržnici prodavati muhe. Isprva sam oklijevao. Govorio sam samome sebi da muhe može bilo tko ponuditi, ima ih posvuda. Ali onda sam pomislio da većina ljudi vjerojatno nema vremena i namjere uloviti dovoljno muha. Osim toga, prodavao bih muhe veoma povoljno. Prikupljanje muha oko kanti za smeće bilo je zamorno i odvratno. Otišao sam na tržnicu Al-Ghazal i po tlu posložio prozirne plastične vrećice pune muha. Također sam uzeo tri pilića da pokažem ljudima kako veselo jedu muhe. Ljudi su se okupili i počeli zbijati šale na moj račun. Pilićima sam davao muhe i okupljenoj gomili objašnjavao prednosti muha, kako su pune proteina. Ljudi su gledali kako gladni pilići hlapljivo kljucaju muhe. Nakon mjesec dana posao s muhama se proširio i imao sam nekoliko konkurenata.

Bagdad je pao i prestao je prodavati muhe.

Dolaskom Amerikanaca u Bagdad ukinuta je trgovinska barijera i sve je nahrupilo u zemlju. Došla su poduzeća koja su nudila usluge plaćenih ubojica, oružje, tenkove i naftu. Došla su poduzeća koja su prodavala prehrambene proizvode, automobile, farmaceutske proizvode, cigarete i alkohol. Došli su terorizam, auto-bombe i mafijaška udruženja. Došli su slogani o demokraciji, pravima žena i jednakosti. Došle su agencije koje su prodavale sektarijanizam i fanatizam. Sve je nahrupilo u zemlju osim mira, koji je stajao na vratima i nevoljko čekao da uđe. Ukinut je vojni rok i YouTube Man prestao je studirati geografiju. Kupio je kompjuter, otišao na YouTube i otad se jedva skidao s njega. Zaključao se u svoju sobu u pansionu i otplovio u svijet videosnimaka. Gledao bi bilo što. Bedastoće i velike mudrosti. Smiješne i tužne stvari. Strašne i zabavne stvari. Znanstvene i izmišljene stvari. Privatne i javne stvari. Svijet mu je djelovao poput zajedničkog filma, epskoga filma namijenjenog jednom jedinom gledatelju skrivenom u svojoj sobi.

Može jedan sok, ali, molim te, bez lubenice! Danas je velika gužva na tržnici.

I inače je gužva. Možda si sve zaboravio dok te nije bilo. Preksutra je gozba za kraj Ramazana, znaš. Nadam se da se neki vjerski fanatik neće dignuti u zrak i sve nas pretvoriti u mljeveno meso. Velika okupljanja slastan su obrok sektarijanskim vampirima. Evo soka, hladan je i osvježavajuć. Jesi li vidio video gdje su ljudima dok su se molili ukrali cipele? To mi je jedan od najdražih. YouTube Man znao je ukrasti cipele iz džamije i reći: „Kad odete u svoj raj, sigurno vam neće trebati cipele!“

Zabilježio je i snimio sve što je ukrao.

Tako je. Njegova strast za svijetom videouradaka bila mu je glavni motiv. Dobro, slušaj! Novac je opet stao na put njegovoj želji za povučenim životom. Morao je zaraditi za stanarinu, a i pokriti troškove hrane, pića i interneta. Nije pušio niti pio alkohol, rijetko je kupovao novu odjeću. Troškovi su mu bili relativno predvidljivi. Užasavala ga je pomisao na to da mora pronaći posao i trošiti smiješno puno sati bez YouTubea, pa se odlučio na krađu. Davao je sve od sebe da svojim žrtvama nanese što manju štetu: krao je cipele iz džamije, odjeću, knjige, kokoši, radio. Samo onoliko koliko mu treba da pokrije svoju ovisnost o YouTubeu te da plati hranu i druge osnovne potrebe. Kad je došao red na stanarinu u pansionu, morao je ukrasti nešto posebno, što i nije bilo

tako bezazleno! Mogao je ukrasti laptop ili skupocjeni sat, na primjer. U kapu koju je nosio kao krinku ugradio je minijaturnu kameru i sakrio mikrofon u odjeću da snimi sve što govori dok krade. Govorio je o životu, zemlji, svijetu, ljudima i sebi. To što je govorio uvijek je bilo zabavno. Ponekad bi ispričao vic, kao onda kad je ukrao dječji auto na akumulator. Na jednom videu čuje ga se kako recitira stih iz Kurana dok se vozi na biciklu koji je ukrao ispred škole. Često bi ispričao kratku priču ili pjevušio tradicionalnu narodnu pjesmu.

Nije objavio sve snimke.

Vidio sam samo jedan video koji nije objavio. Veoma mi se svidio. Jednoga dana morao je opljačkati kuću da plati stanarinu. Izvidio je obližnju siromašnu četvrt i došao do kuće koja je izgledala napušteno. Usred noći ušuljao se u kuću. Na snimci govori čim se popne kroz kuhinjski prozor. Dok polako pretražuje kuću, YouTube Man sve posipa mrvicom crnoga humora. Uperi ručnom svjetiljkom u namještaj i šapne: „Gdje je stanarina za moj zmazani sobičak? Dođi, dođi, gdje si se sakrila?“ Otvara vrata i nađe staricu koja leži u krevetu. „Vode, vode“, zakrklja starica čim osjeti da je netko u sobi. Priđe joj i obasja svjetiljkom njezino smežurano, polumrtvo lice. Pita je ima li još koga u kući. „Vode, vode“, odgovori mu starica. YouTube Man pogleda po sobi i provjeri ima li još koga u kući.

Video starice toliko mi se svidio da sam plakao kad sam ga prvi put pogledao. Sve što je izgovoreno i sve što se odvija na tom slabašnom svjetlu čini se u isti mah čarobno, dirljivo i stravično. YouTube Man donese vode i upita staricu kako je i zašto je sama u mraku. Starica se ne boji i ponaša se prema YouTube Manu kao da s njom živi u kući. Kaže mu da je kvart u kojem živi na meti povremenih sektarijanskih napada, pogotovo noću. Prije dva dana ponestalo joj je lijekova. No, njezin sin nije se vratio. Žena je bila nepokretna i vremešna. I tad zamoli YouTube Mana da otvori ormar blizu njezina kreveta, kaže mu gdje su joj zlatne ogrlice i prstenje i ponudi mu sljedeće: „Uzmi sve zlato. Nisam jela dva dana i mislim da neću još dugo živjeti. Osjećam da je smrt oplela svoje prste oko moga vrata. Gladna sam i voljela bih pojesti malo juhe. Skuhaj mi juhu od leće, uzmi sve zlato i idi svojim putem!“

Unatoč napetosti i stravi koju je izazivao staričin slabašni glas u tami, nasmijao sam se kad joj YouTube Man, poput sramežljiva djeteta odgovori: „Oprostite, ali ja ne znam skuhati juhu od leće.“

„Lako je“, kaže mu starica. „Odi prvo u kuhinju, uzmi vode i namoči leću, možda za dvoje. Nadam se da ćeš pojesti malo juhe sa mnom.“ YouTube Man joj udovolji. Namoči leću, pa se vrati do starice. Primijeti da starici smeta svjetlost, pa ugasi svjetiljku. U mraku starica priča o svojoj mladosti tijekom 1970-ih kad je studirala arhitekturu i bila politička aktivistkinja. Onda kad je Bagdad bio prosperitetan i siguran. „Misliš li da su mi militanti ubili sina?“ upita starica.

„Idem kuhati juhu“, odgovori YouTube Man.

„Prvo u loncu zagrij malo ulja“, objasni mu starica, „pa poprži pola narezanog luka. Iscijedi leću i poprži je na luku i ulju. Dodaj vruće vode da prekrije leću, kao što kuhamo rižu. Ostavi tako dok voda ne ispari. Onda začini kurkumom, karijem i malo kima, pa ponovno dodaj vruće vode da prekrije leću.“

Vidimo YouTube Mana kako uz svjetlost svjetiljke nespretno kuha juhu, ništa ne govori, ništa ne komentira, za razliku od inače.

Zajedno pojedu juhu. YouTube Man uzme jednu ogrlicu iz hrpe zlatna nakita i ode. Iz svoje sobe u pansionu, anonimno nazove bolnicu i zamoli da pošalju hitnu na staričinu adresu.

Daš mi, molim te, jednu cigaretu?

Naravno, izvoli. Nadam se da ćemo se jednoga dana domoći tih snimki.

Samo njegova sestra Nagham zna gdje su.

Kažu da su ga izboli u zatvoru jer je fotografirao islamiste dok se seksaju.

Molim te, nemam ti više što reći. Moram se vratiti poslu.

Dobro. Misliš li da će njegova sestra pristati na intervju?

To me se ne tiče. Ali moram ti još nešto reći. Na snimci opljačkane starice, prije nego što YouTube Man izađe iz sobe, starica mu kaže da je neki Robert A. Heinlein nekoć rekao: „Možete imati mir. Ili možete imati slobodu. Nemojte nikada računati na to da ćete imati i jedno i drugo.“ YouTube Man ove je riječi kredom ispisao po zidu svoje ćelije, ponekad bismo smisliti neku melodiju pa ih zajedno otpjevali.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License